

Psykiatrien i Region Syddanmark

1

6/11 2017 Brørup

Psykinfo arrangement om skizofreni

v/Annette Gosvig overlæge

Myter om skizofreni

- Flere personligheder
- Kriminelle, farlige uforudsigelige
- Skyldes "dårlig opdragelse", forkælelse, dovenskab

Ændret syn på Skizofreni og behandling

Tidligere	I dag
Syg mange år før diagnose	Mere rummelig diagnose (1 mdr.) Tidlig indsats
Dårlig prognose, fremadskridende, kronisk	Bedre prognose, forskellige faser
"Dårlige forældre" = årsag til sygdommen	Samarbejde med forældre er vigtig – stress – sårbarheds model
Terapi virker ikke	Terapi virker
Typiske antipsykotika , mange bivirkninger	Atypiske antipsykotika, færre bivirkninger

4

Skizofreniforekomst

- 1 ud af 100 får i løbet af deres liv af skizofreni
- I Danmark er der ca. 25.000 med skizofreni
- Hvert år får ca. 500 personer stillet diagnosen skizofreni i Danmark
- Sygdommen starter oftest i 18-25års alderen.
- Sygdommen starter ca. 3 år tidligere hos mænd end hos kvinder

Årsager til skizofreni

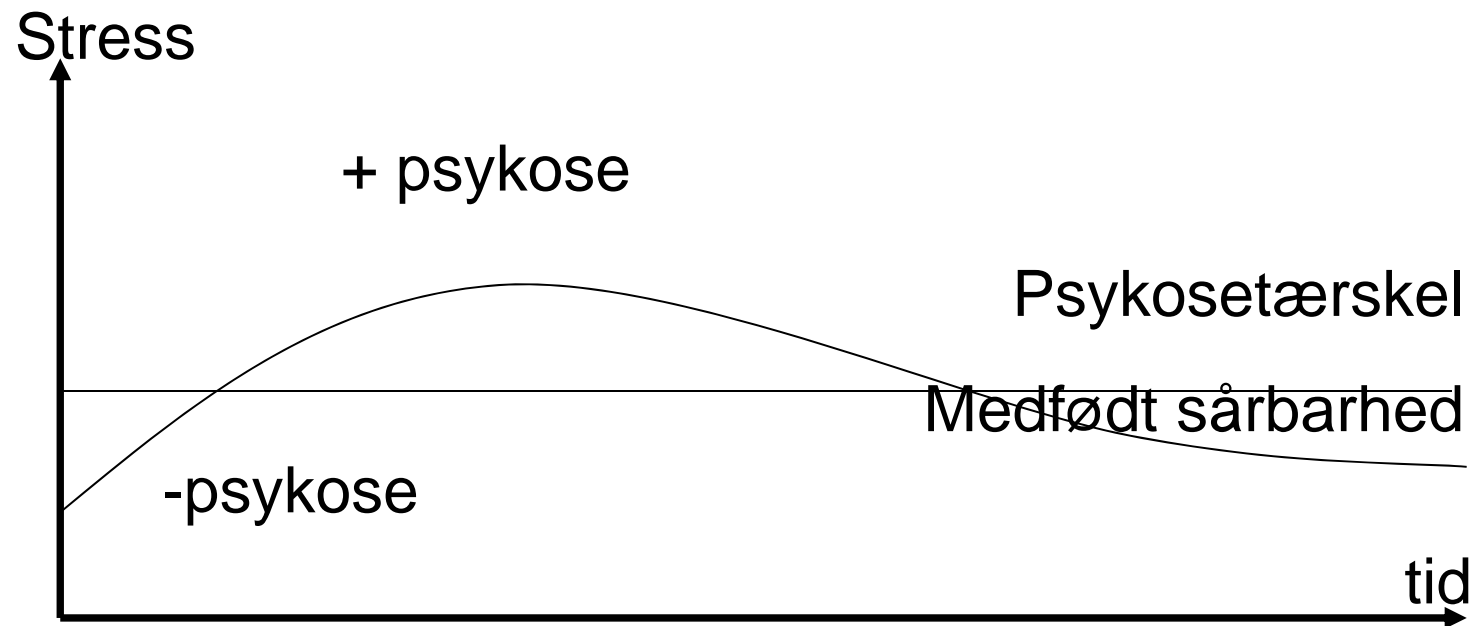
Arvelig sårbarhed, koblet til flere gener.

Stress og belastninger kan få sygdommen til at bryde ud, opdeles i:

- Biologiske belastninger
- Sociale belastninger
- Psykiske belastninger

6

Stress-sårbarheds modellen

7

Statistisk arvelighed ved skizofreni

8

Symptomer ved skizofreni

- Psykotiske symptomer
- Selvforstyrrelser (forstyrrelser af selvet)
- Negative symptomer (egenskaber der er gået tabt)
- Kognitive forstyrrelser

Psykotiske symptomer

- Hallucinationer; Falske sanseoplevelser, der kan opleves på alle 5 sanser: Hørelse, syn, smag, lugt og følesans
- Vrangforestillinger; Tanker og forestillinger, der ikke er i overensstemmelse med virkeligheden

10

Psykotiske symptomer (fortsat)

- Bizar (fantastiske) vrangforestillinger

11

Selvforstyrrelser

- 75 % af patienter med skizofreni har selvforstyrrelser i mere eller mindre grad

Selvforstyrrelse fortsat

- Ambivalens
- Hyperrefleksion
- Reduceret "jeg-fornemmelse"

Selvforstyrrelse fortsat

- Spejlfænomen
- Afgrænsning
- I praksis – ”Starter på ny – hver dag – hvem er jeg – hvad skal jeg.....”

14

Selvforstyrrelse fortsat

- Irrelevante og påtrængende tanker
- Vedvarende grublen
- Træge tanker – tankeblok
- Tankemylder
- Forstyrrelser i opfattelsen af sproget
- Forstyrrelse i evnen til at udtrykke sig
- Manglende målrettethed af tanker

15

Negative symptomer

- Følelsesaffladigelse
- Sprogfattigdom
- Initiativløshed
- Mangel på interesser
- Kontaktföringelse
- Isolation og indsynken i sig selv.

Kognitive forstyrrelser

- 75-85% af patienter med skizofreni har forstyrrelser i kognitive funktioner.

Hvad er kognitive funktioner?

Almindelige mentale processer, som f.eks. opmærksomhed, indlæring, hukommelse og eksekutive funktioner.

Udvikles og formes gennem hele livet.

Kognitive forstyrrelser kan vises sig som besvær med, at

- Følge med i en samtale
- Samle tankerne
- Lære nye færdigheder
- Huske aftaler
- Lave hurtig og let hovedregning
- Planlægge sin hverdag
- Holde øje med at man gør ting korrekt

18

Hvordan stilles diagnosen?

Diagnosen skizofreni stilles ud fra grundige interviews, hvor mindst 1 af følgende symptomer skal have været tilstede i mindst én måned:

- Tankepåvirkning

Tankefradrag (*fjernes af nogen eller noget*)

Tankepåføring (*påføres af nogen eller noget*)

Tankeudspredning (*egne tanker tilgængelige for andre*)

Tankehørighed (*egne tanker lyder højt indeni hovedet*)

- Tredje-persons hørehallucinationer (*stemmen omtaler dig som han eller hun*)
- Styringsoplevelser (*styres af nogen eller noget*)
- Vedvarende bizarre vrangforestillinger (*forestillinger om, at der sker ting som umuligt kan forekomme i virkeligheden*)

19

Hvordan stilles diagnosen ?

Eller

Mindst 2 af følgende symptomer skal have været tilstede i mindst én måned:

- Vedvarende hallucinationer ledsaget af vrangforestillinger
- Sproglige tankeforstyrrelser (*forstyrrelsen påvirker talen*)
- Kataton adfærd (*bevægelserne er forstyrret*)
- Negative symptomer

Dog skal følgende udelukkes:

- Legemlig årsag til symptomerne (symptomerne kan optræde ved stofskifte sygdomme, hjerne sygdomme, forstyrrelser i væske- salt balancen m.v.)
- Samtidige depressive eller maniske humørsvingninger

20

Hvordan afdækker man kognitive problemer

- Ofte har man selv en fornemmelse
- Dem der kender en godt har det også – feks ens behandler
- Kognitiv undersøgelse ved vores psykolog
- AMPS – ergoterapeutisk funktionstest

21

Behandling

Medicin (biologi)

Psyko-edukation.
Tidlig intervention.
Kontinuitet.
Integreret
Behandling.

Terapi
(psykoterapi)

Rehabilitering
(socialpsykiatri)

Hvad kan man selv gøre?

Undgå

- Alkohol
- Stoffer
- Isolation

Mestring

- At gøre noget selv, der hjælper
- Høre musik, spille selv, lave noget praktisk eller være sammen med nogen

Samtalebehandling

- tal med sin behandler om angsten og prøv sammen at finde tankerne bag angsten

Formål med antipsykotisk medikamentel behandling

- At behandle de psykotiske symptomer
- At sygdomsforløbet bliver mere godartet, med lettere, færre og kortere varende sygdomsgennembrud og indlæggelser
- Skåne hjernen – så chancen for at komme sig er bedre

24

Hvordan virker antipsykotisk medicin?

- Kliniske undersøgelser viser, at et menneske med skizofreni har en øget eller særlig følsomhed overfor aktivering af dopaminsystemet.
- Antipsykotisk medicin forhindrer overstimulering i forbindelse med aktivering af dopaminsystemet
- Alle slags antipsykotika skal som udgangspunkt kunne blokere dopamin (D2) receptorer for at virke antipsykotisk.

25

Valg af præparat

- Der er forskel mellem de enkelte præparater indenfor samme gruppe.
- Bivirkningerne er meget forskellige og ofte bestemmende for valg af præparat.
- Valg af dosis – størrelse varierer meget fra person til person.
- Antipsykotika kan gives i tabletform (dagligt), mikstur (dagligt) eller som depot medicin i form af injektion hver 2.-4. uge.

26

Udfordringen ved den medicinske behandling / Compliance

- Bivirkninger
- Manglende virkning
- Manglende sygdomsindsigt
- Patienten oplever sig helbredt og ønsker derfor ikke længere behandling
- Glemmer at tage medicinen

27

Medicinens betydning

- Baner vej for psykoterapeutisk, miljømæssige og sociale tiltag
- Ca. 85% får tilbagefald (psykose) uden medicin
- Ca. 25 % får tilbagefald selvom de tager medicinen
- Ca. 10 % får tilbagefald, hvis behandlingen suppleres med terapi og psykoedukation

28

Skal man blive ved at tage medicin

- Anbefaling – symptomfri mindst et år – så kan man langsomt indtage mindre dosis i samråd med sin behandler/læge.

Kognitive behandlingsformer

- Psykoedukation
- Social færdighedstræning
- Kognitiv adfærdsterapi
- Kognitiv optræning

30

Hensyn til kognitive forstyrrelser

- Tydelig og konkret
- Gentage og sammenfatte, evt. skrive ned
- Forklare baggrunden for en strategi
- Giv positiv feedback umiddelbart og ofte
- Giv tid
- Faste rutiner
- Huskesedler og kalender

31

Skizofreni og misbrug

- Af dem, der lige har fået sygdommen, har ca. 25% et misbrug
- Misbruget består oftest af alkohol, amfetamin og/eller hash
- Misbruget er oftest et forsøg på at dulle symptomerne på skizofreni
- Det kan ikke udelukkes, at misbruget også kan være med til at udløse sygdommen (en stress- faktor)
- Jo længere tid man har været uden behandling, jo større er risikoen for misbrug
- Misbruget er skadeligt, både fysisk og psykisk
- Et stort misbrug er mere skadeligt end et mindre misbrug

32

Pårørende

Pårørende er meget berørt af sygdommen men ikke ansvarlig for den

Følelsesmæssige reaktioner

- Ængstelse for uforudselig adfærd
- Skyldfølelse
- Sorg, skuffelse og magtesløshed over sygdommen og behandlingens mangelfuldhed
- Usikkerhed mht. fremtiden
- Depression, søvnforstyrrelser, irritabilitet

33

Pårørende og tavshedspligt

Pårørende har krav på samtale – trods sundhedspersoners tavshedspligt

Personale har altid lov til at

- Modtage oplysninger fra pårørende
- Samtale med pårørende om deres oplevelser og problemer
- Informere generelt om sygdom og behandling – individuelt eller via gruppetilbud for pårørende.

Fortrolige oplysninger kan og skal videregives/modtages, når det sker i berettiget varetagelse af andres/patientens tarv

34

Prognose

- Ca.15% bliver symptomfri
  - Ca.35% må leve med mindre funktionsnedsættelser
  - Ca.35% får mange tilbagefald og faldende funktionsniveau
  - Ca.15% bliver kronisk psykotiske
-
- En anden vinkel på prognosen
  - Tal fra prof. M.Nordentoft : 50 – 60 % af patienter med skizofreni får behandlet deres positive symptomer væk

35